

NOVEMBER 2023

patos

elle

ETT MAGASIN
OM SMÅTT & STORT
I TROLLHÄTTAN

KYRKVÄRDAR
REDO INFÖR
JULENS FEST

PER OLOFSSON

Trivs gott i nya salongens arena

Per Olofsson

Svenska kyrkan
TROLLHÄTTAN

4

Ulrika blev hotelldirektör
"Jag fortsätter leva min stora dröm varje dag"

16

Salongens egen Per
Möt kocken som öppnar ostron och fixar afternoon tea

8

Motettkör på tur i Skottland
Fyllde anrik katedral med klassisk kyrkomusik

19

Välkomnande volontärer
Amanda och Dennis trivs i rollerna som kyrkvårdar

11

Juliga kramar och klappar
Vem vill du uppmärksamma lite extra inför julen?

22

Skötselavtal med tillval
Nästan 4 000 gravar sköts av kyrkogårdsförvaltningen

12

160-årig lekkyrka för barn
Här finns chansen att prova rollen som präst

26

Var med och sjung i SVT
Fyra gudstjänster spelas in i Trollhättans kyrka

14

Knepigt & knäpigt
Vinterkryss och barnpyssel med chans till nya vinster

29

Jul & nyår i Trollhättans kyrkor
Kalendarium med konserter, gudstjänster och träffpunkter

NU ÄR LJUSEN OCH ORDEN VIKTIGARE ÄN NÅGONSIN

JAG LEVER i en värld med många ord. Så har det alltid varit i kyrkan. I en av Bibelns skapelseberättelser står det till och med: "I begynnelsen var Ordet". Många gånger är orden fantastiska. De kan låsa upp hårda knutar. De kan öppna upp ytor för möten, skratt, hopp, mod, poesi, kraft och kreativitet. De kan ge uttryck för sorg, saknad och längtan. De kan också ge uttryck för tro och det som ligger bortom det vi kan se och uppfatta.

DESSA ORD SKRIVER jag under Allhelgonahelgen. Många av oss har varit på någon av våra kyrkogårdar under denna helg för att tända ljus, minnas, sörja och tacka. Kanske är du en av dem. Jag känner tacksamhet mot de invandrare från södra Europa som tog med sig seden med gravljus hit till Sverige under 1950- och 1960-talet. Ljusen säger något bortom orden. De tar vid där orden inte riktigt räcker till.

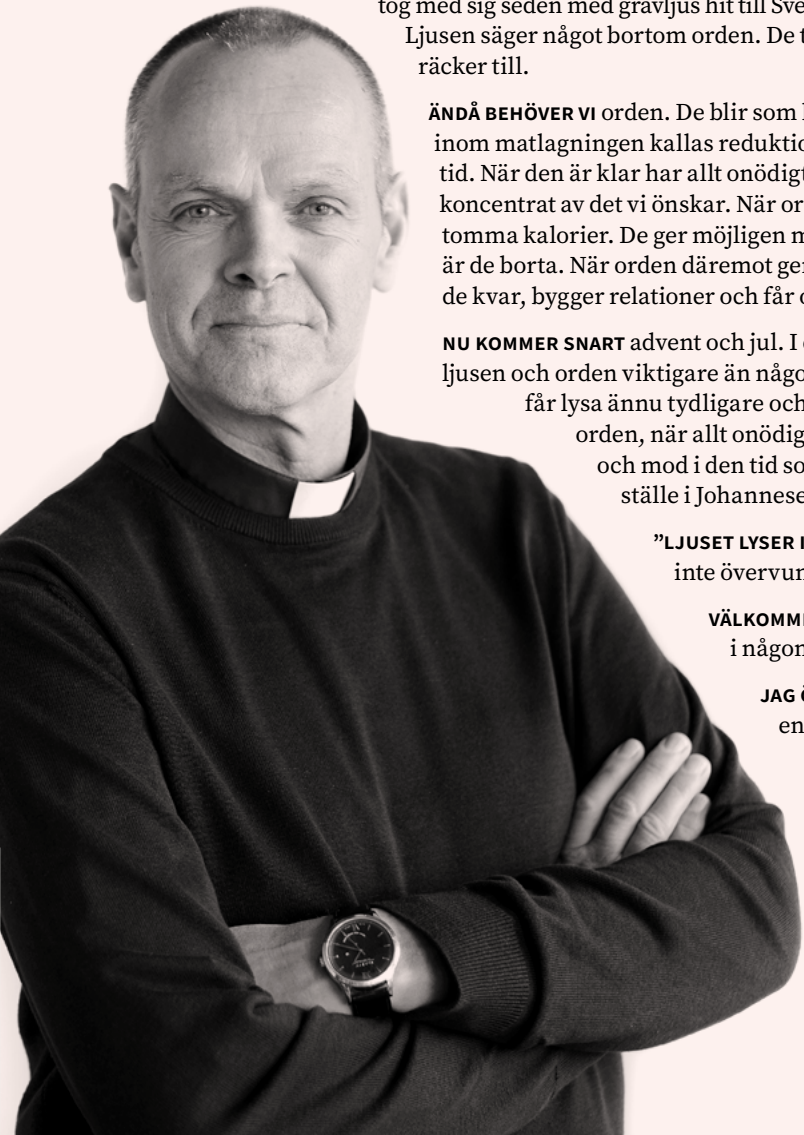
ÄNDÅ BEHÖVER VI orden. De blir som bäst när de genomgår det som inom matlagningen kallas reduktion. Det är en process som tar tid. När den är klar har allt onödigt ångats bort och kvar finns ett koncentrat av det vi önskar. När orden blir för många är de som tomma kalorier. De ger möjligen mättnad för stunden, men sedan är de borta. När orden däremot genomgått en reduktion stannar de kvar, bygger relationer och får oss att växa som människor.

NU KOMMER SNART advent och jul. I det mörker vi befinner oss i är ljusen och orden viktigare än någonsin. Det är viktigt att ljusen får lysa ännu tydligare och varmare. Jag hoppas också att orden, när allt onödigt ångats bort, ska ge dig hopp och mod i den tid som är vår. Så här står det på ett ställe i Johannesevangeliet i Bibeln:

"LJUSET LYSER i mörkret, och mörkret har inte övervunnit det".

VÄLKOMMEN ATT FIRA advent och jul i någon av Trollhättans kyrkor!

JAG ÖNSKAR DIG en fin advent och en riktigt God jul.

Ulrika Emanuelsson ser till att omge sig med bra medarbetare. Marita Svenningsson, Annika Johansson och Gunilla Ögren är tre av sammanlagt sju anställda. Den vackra soffan kommer från Ulrikas barndomshem.

**"DET ÄR KLART
ATT TÖSASKA
HA ETT HOTELL"**

TEXT: ERIK TORSTENSSON | FOTO: JERRY LÖVBERG

Under uppväxten hjälpte hon mamma och pappa med lanthandeln hemma i Ulvstorp utanför Vara. Kanske föddes redan då lusten att en dag starta något eget. Drömmen blev verklighet när hon förvandlade ett litet hotell, med ett aningen skamfilat rykte, till en pärla med lång historia.

– Bele har blivit mitt liv. Här möter jag också människor som är i olika skeden av livet, från glädje till sorg, säger Ulrika Emanuelsson om sin 85-åriga ögonsten mitt i Trollhättan.

Vi tar rygg på Ulrika och går husesyn i hotellets fyra våningar. De 33 rummen har alla lite olika stilar och har uppdaterats och renoverats ett par gånger om sedan hon tillträdde som ny ägare 1 mars 1996. Inspirationen hämtar hon bland annat från andra hotell och sitt stora intresse för gamla möbler och inredning. De första veckorna som hotellägare för 27 år sedan handlade det dock enbart om städning.

– Mamma tillbringade en hel vecka med att bara göra rent i vår fina stentrappa. En åtkommande gäst frågade om vi hade bytt golv i foajén när han kom några veckor efter att jag tagit över, men vi hade stådat. Bele var ganska nedgången och sun- kigt när jag tog över, men här fanns en potential och en historia som jag tyckte om, säger Ulrika.

HON VAR 33 år då och med hjälp av mamma Ingrids stöd kunde hon ta över verksamheten när Bele blev till salu.

– Det var inte helt lätt för mig att få lån. Ingen bank i Trollhättan trodde på satsningen. ”Hotell Bele behövs inte” var ett av svaren jag fick, så i stället vände vi oss till mammas och pappas mångåriga bankman i Gråstorp. Mamma och jag åkte dit och när vi presenterat mina planer sa han: ”Det är klart att tösa ska ha ett hotell”. Det glömmar jag aldrig.

Ulrika konstaterar samtidigt att hon knappast gjort om samma hotellresa om hon vetat hur mycket jobb det faktiskt skulle innebära.

– Men jag är oerhört stolt och glad över vad jag tillsammans med alla mina medarbetare genom åren lyckats skapa. Det är min personal som gör att jag fortfarande kan leva min stora dröm.

Vi har satt oss i frukostmatsalen, som när hotellet startades 1938 var just matsal. Senare blev

det butik, men när tillfället gavs såg Ulrika till att återskapa matsalen.

– Förr var det restaurang som var öppen även på kvällarna, men idag använder vi den bara som frukostmatsal för hotellets gäster och för de som vill titta in och äta sin frukost här både på vardagar och helger.

I DET MINDRE rummet vid köket på andra sidan foajén, ligger det som tidigare var frukostmatsal och restaurang. Idag är det inrett med vackra gamla möbler och här bjuds gästerna varje eftermiddag på hotellets hembakta, som dukas upp på skänken som kommer från föräldrahemmet. Det gör även den tronliknande soffan med hög rygg som är mycket äldre än hotellet. Mamma Ingrid ropade in på auktion på 1970-talet.

– Hon har alltid älskat auktioner och second hand och jag har arvt det intresset, säger Ulrika och pekar även på den vackra ljuskronan i foajén.

– Jag visste att den en dag skulle komma till användning. När vi renoverade hela foajén och receptionen tidigare i år så kom den till pass.

Receptionsdisken är ny, men har gjorts i mörk ek och harmoniserar med Beles långa historia.

– Jag har alltid drömt om att ha en svängd disk och nu har vi det. Även det gammeldags nyckel- skåpet var något av det första jag skaffade, säger hon och visar nyckelförvaringen som också för tankarna bakåt i tiden.

FÖR DE SOM inte väljer trappan är det den gamla tidsenliga hissen som galler, uppdaterad med nutidens teknik. Här transporteras varje dag också alla sängkläder som ska bytas och i ritualen ingår att Ulrika hoppar upp i lakansvagnen och trycker till packningen så att allt ska få plats.

Ulrika och kollegan Annika vet hur tvättvagnen packas tätt.

Egentligen hade Ulrika tagit sikte på ett yrke inom vården.

– Jag utbildade mig till undersköterska och jobbade på gamla lasarettet i Trollhättan. Jag fortsatte utbilda mig till föreståndare inom äldreården, men samtidigt hade jag kvar lusten att ha något eget.

Tillsammans med sin dåvarande jobbkompis Annika Johansson började Ulrika städa på Hotel Swania som extra-jobb.

– Sedan sökte Folkets hus serveringspersonal och vi tänkte; "Hur svårt kan det va?"

Kompisduon fortsatte med sommarjobb i Lysekil och åtog sig också att städa på Hotel Lysekil. Efter två vintersäsonger som husmor på Hotel

Bügelhof i Sälen blev det sex år som husmor på Hotel Lysekil för Ulrika, som blev Västkustbo.

Men så dök Till Salu-annonsen upp i Göteborgsposten om Hotell Bele. Ulrika tog med mamma Ingrid, som sade stopp efter första Belebesöket. Men när den säljande ägarkonstellationen ändrades lite längre fram, så tyckte mamma att

det var läge att göra affär. Passande nog tog Ulrika över samtidigt som Saab blev amerikanskt och behovet av hotell för utländska tjänstemän blev stort.

– Vi ligger ju dessutom vägg-i-vägg med tidigare Butlers som blev stamstället för många som kom till Trollhättan för att jobba. De checkade in och sedan gick de över till puben, berättar Ulrika.

HOTELLET HAR SUCCESIVT rustats upp och Ulrika har hela tiden varit noga med att knyta an till och måna om den anrika historien. Under en period var Bele med i en hotellkedja för svenska privat-hotell. Idag är Ulrika helt fristående.

– Det finns såklart fördelar med att vara del i en kedja, men det innebär också att du inte alltid kan göra som du själv tycker och känner. Bokningsmässigt i dag så är det ju dessutom helt annorlunda jämfört med när jag startade. 90-95 procent bokas digitalt via de bokningstjänster vi är anslutna till. Förr skötte vi allt via telefon eller fax.

När de utländska företagen bokade sina medarbetare var Ulrika tvungen att springa över till Teliabutiken i Odenhuset på andra sidan Kungsgatan och låna deras fax.

– Jag kunde inte faxa till utlandet.

Vi har förflyttat oss till en av balkongerna på fjärde våningen och blickar ut över den "nya gågatan", där allén är borta och ska ersättas med en helt ny utformning.

– Det har jag längtat efter länge. Träden har gjort det mörkt och otryggt och fåglarna har verkligen skitit ner mycket. Det är det enda klagomålet jag också hört från gäster genom åren.

Hon ser inte bara sina gäster som kunder, utan är också nyfiken på vilka de är. Ulrika månar om att vara "Det lilla hotellet med den stora personligheten." Många gäster återvänder också till hemkänslan med historiska vingslag och jämförelsen med ett varmt och

omfamnande härbärke ligger nära till hands.

– Att verkligen se gästerna och höra hur de mår är ett sätt att bry sig. Och att tycka om människor är en förutsättning för att jobba här. En del är i stan på begraving, andra ska på bröllop eller dop, sin första date eller är här i jobbet eller för något evenemang. Hela livet passerar och min förste kamrer Robert

Ett klassiskt nyckelskåp förstärker Beles historia.

Carlén sa till mig en gång; "Ulrika, du behöver inte resa, för hela världen kommer till dig." Det ligger något i det.

Kollegan Marita har dock sett till att Ulrika fått uppleva New York och andra världsstäder.

– Mamma och jag reste mycket till värmen förr, men nu är hon 93 år så nu håller vi oss hemma och tar en dag i taget. Mamma bor kvar hemma i Ulvstorp och behöver min hjälp, säger Ulrika, som själv flyttade till Trollhättan i unga år för jobb och studier.

EN DEL SKA PÅ BEGRAVNING, ANDRA PÅ BRÖLLOP

SEDAN PANDEMIN SLOG till har Ulrika inte riktigt haft ro att ta ut semester. Coronaperioden var det jobbigaste hon upplevt, men också den mest lärorika tiden i hennes liv som hotellägare.

– Det var oerhört tufft på många sätt. Jag tvingades för första gången att säga upp personal, jag sa även upp min lägenhet och flyttade in i ett av rummen på bottenvåningen i hotellet. Sedan vara det bara att försöka hålla det flytande. Jag hade ett fåtal gäster, men det var en slitsam period som gav helt nya erfarenheter.

När samhället rullade i gång igen blev det också en nytändning för hotellet. Och för Ulrika.

– Jag fick liksom chansen att starta upp igen som jag gjorde för 27 år sedan. Det gav ny energi.

Idag har Bele sju anställda på hel- och deltid. Vännen Annika Johansson, som Ulrika tog sina första hotelljobb tillsammans med, är en av de trogna medarbetarna.

– Vi har följts åt och eftersom jag är ensam barn så är Annika som en syster för mig.

Hotellet firar 85 år i år. Och den 26 oktober i år fyllde Ulrika 60. Något storfirande var aldrig aktuellt, även om hon såklart blev lite uppvakad.

– Jag hade en stor fest med 197 gäster när jag fyllde 50 och samlade alla människor som varit runt mig i mitt liv. Och Marita och jag var i New York när jag fyllde 55. Det får räcka, säger Ulrika bestämt.

Hon har med andra ord inget behov av att stå i centrum, men trivs däremot som spindeln i nätet på sitt hotell. Och några planer på att varva ner har hon definitivt inte.

– Jag ska hålla på tills jag är 95, om jag får vara frisk. Det känns som att det finns så mycket kvar som jag vill göra. Så länge jag tycker det är roligt

så kör jag på, men skulle det komma en dag då jag känner annorlunda så får jag tänka om.

Att ta över sina föräldrars lanthandel var aldrig aktuellt. Pappa Karl-Otto, som dog 2004, var tydlig med det.

– Han var klok och sa att det inte fanns någon framtid för lanthandlarna, men när han köpte lanthandeln var det hans dröm som blev sann.

Mamma och pappa jobbade sex dagar i veckan och hade inga anställda. Ulrika har kort sagt mycket att bråsa på när det gäller att arbeta hårt.

Hon är fortfarande med och stödar och tar hand om allt som ingår i driften av ett hotell.

– De har jag gjort under alla 27 år. Ingen kan komma och säga att jag inte vet hur ett rum ska se ut.

ULRIKA SKÖTER ÄVEN all ekonomi. Balans mellan utgifter och intäkter är grundregeln som styr tempot i investeringarna.

– Jag vill ha ordning och reda och gör bara det jag vet att jag har råd med. Det är fortfarande svårt att veta vad som är normalt efter pandemin och så har vi krig i världen, höjda räntor och elpriser. Det är svårt att veta var allting tar vägen.

En sak är säker: Ulrika är inte färdig med sitt Bele. Hon har många små och större planer och varje kvadratmeter ses över.

– Det är så fruktansvärt roligt att hitta på olika saker. Helst skulle dygnet ha fler än 24 timmar. ♥

Bele firar 85-årsjubileum

Hotell Bele på Kungsgatan 37 i Trollhättan har välkomnat gäster i 85 år. Rudolf och Agnes Johansson köpte fastigheten redan 1923. De startade och invigde hotellet under pompa och ståt den 10 maj 1938 med stor middag i matsalen för inbjudna gäster. Hotellet fick sitt namn efter den fornordiska kungen Bele som förekommer i Esaias Tegnér's Frithiofs saga.

Agnes hade i många år haft lunchservering på Stallbacka industriområde, så det var hon som tog hand om verksamheten. Rudolf, som var byggmästare, restaurerade och byggde om och till. På Egnahemsområdet finns också några av de nationalromantiskt inspirerade villor kvar som Rudolf byggt.

Hotellfastigheten är byggd 1909 och var ursprungligen bland annat hushållsskola, innan det blev hotell med matsal. Under andra världskriget bodde 1940 både flygare och mekaniker på Bele, sedan 43 amerikanska jaktplan levererades i delar till Sverige och monterades på Saab. Den karaktäristiska väggmålningen "Breakfast at Bele" i matsalen är gjord av den engelske konstnären Roger Seamark. Han var bosatt i Stockholm och besökte återkommande Trollhättan för att hålla i konstupbildningar.

Idag har hotellet 33 rum, 7 anställda och ägs och drivs sedan 1996 av Ulrika Emanuelsson.

MATTIAS EKLUND

Organist och ledare för Motettkören i Svenska kyrkan Trollhättan.

I september tog du med Motettkören till Skottland. Hur blev resan?

– Jag är jättenöjd. Vi gjorde fyra framträdanden i Edinburgh, Fort Augustus vid Loch Ness, och i katedralen i Inverness. Och hann dessutom uppleva mycket utöver det på bara fyra heldagar.

Varför just Skottland?

– Vi har pratat om det länge och personligen har det funnits på min egen bucketlist. Och nu blev det äntligen av. Från början var det meningen att vi enbart skulle framträda i Edinburgh, men vi fick också chansen att framträda i kyrkan i den lilla byn Fort Augustus och i den vackra katedralen i Inverness. Det var kontakter som uppstod via min kollega och gode vän i Lidköping, Stephen Craig, som har släktband till Skottland. Han följde också med oss på resan.

Berätta mer om era fyra Skottlands-framträdanden?

– Vi gjorde en evensong på torsdag kväll i Old St Paul´s i Edinburgh, en i Fort Augustus på fredagen och en på lördagskvällen i katedralen i Inverness, där vi också medverkade vid högmässan på söndagen innan vi reste hem. Det var en del nytt material blandat med stycken vi redan haft på repertoaren. I Storbritannien är sången ett väldigt naturligt inslag i gudstjänsterna.

Hur många är ni i Motettkören?

– Vi är en blandad kör med omkring 30 medlemmar. Vår hemmakyrka är Trollhättans kyrka. Repertoaren består av klassisk kyrkomusik med fokus på större verk såsom mässor, oratorier och kantater. Ofta samarbetar vi med professionella solister och instrumentalister.

Vad betyder den här typen av resor för körens utveckling?

– Väldigt mycket. Vi lär känna varandra ännu bättre och skapar gemensamma minnen. Resorna gör också att vi tycker det är ännu roligare att träffas och repetera och att vi tillsammans också lägger ner det där extra arbetet som ibland krävs, för att det ska låta riktigt bra.

Hur ofta träffas ni?

– Vi repeterar i Kyrkans hus en gång i veckan och lite tätare inför nya konserter. Det roliga med den här kören är att jag som körledare hela tiden får uppleva utvecklingen. Ingen är ju proffssångare, men varje gång vi tar oss an en ny repertoar eller börjar repetera inför en konsert, så märks det så tydligt hur allting bara blir bättre och bättre. Så när vi väl är framme vid konserten har vi på något sätt redan uppfyllt syftet och känt hur vi utvecklats tillsammans.

Vart bär det av på nästa resa?

– Det återstår att se. Tanken var egentligen att vi skulle ha åkt till Tallinn, men pandemin kom emellan. Och så blev det Skottland nu i stället.

Du leder ju fler körer och musikaliska projekt. Bland annat en av Skandinaviska främsta festivaler inom medeltids- renässans- och barockmusik i Trollhättan varje vår. Vad driver dig?

– Jag får energin just från att framföra rolig musik och skapa bra konserter.

TEXT: ERIK TORSTENSSON

FOTO: JERRY LÖVBERG & CAROLINE EGENVALL (RESEBILDER)

EN TID FÖR EXTRA MYCKET OMTANKE

Det är något speciellt med julen, på många sätt. Det infinner sig en känsla av omtanke och värme och är såklart ett ypperligt tillfälle att faktiskt visa personer i sin omgivning att de betyder mycket. Det behöver inte vara någon dyr julklapp, utan kan lika gärna vara en varm kram eller en glad hälsning. Så fundera på vem du vill ge en extra julkräm eller uppmuntrande klapp just i år. Och låt det sedan inte stanna vid en tanke.

OLLE LUNDVALL

– Min tjej Lizzie för att hon är så kärleksfull och har stöttat mig. I somras jobbade jag femskift och hade tolv-timmarspass. Då var jag ofta helt slut efter jobbet och då var min flickvän väldigt stöttande.

ANITA KIDÖ

– Min dotter Helena för att hon stöttat mig när jag behövt det. Vi står varandra väldigt nära och att det är skönt att alltid känna det stödet.

ELSA ANDERSSON

– Jag vill ge extra mycket uppmuntran till min ledsagare. Jag är rullstolsburen och kan inte ta mig ut själv, men hon hjälper mig att komma i väg till olika saker.

KERSTIN BERZELIUS

– Min storasyster, som bor många mil bort. Vi har inte kunnat ha så mycket kontakt de senaste jularna, men hon har stöttat mig hela livet.

HELEN HILLENGÅRD

– Jag vill ge en julklapp till kriminologen, debattören och föreläsaren Nina Rung. Hon lyfter jätteviktiga samhällsfrågor och vad det gör med båda köns utsatthet. Jag tycker att hon är en powerkvinna som synliggör synen på könsroller och ifrågasätter strukturer i samhället.

EMIL JACOBSSON

– Jag vill ge en stor julkräm och julklapp till min flickvän Alva. Hon gör mig glad, och det är fint att dela vardagen med henne. Och så gör hon världens godaste Dumlesnittar!

NILS MOSSBERG

– Jag vill ge en julklapp till min kompis Eliaz, som är snäll och väldigt generös. Vi brukar spela och leka, och vi har också provat att spela tennis ihop. Vi har känt varandra i sex år, ända sedan vi gick i förskolan ihop.

MARGITA HOLBY

– Min familj är självklart nummer ett, men jag vill också ge en extra julkräm till mina kollegor i ALS-teamet, som gör ett fantastiskt arbete präglad av ömsesidig välvilja, vänlighet och positivitet. Och så har vi dessutom våra fantastiskt trevliga och hjälpsamma grannar från barnfamiljer till 90+. Som Hjalmar Gullberg sa: ”Byta ett ord eller två, gjorde det lätt att gå. Alla människors möte borde vara så.”

SARA BROBERG

– Jag vill ge en extra stor julkräm till min mamma och pappa för allt de gör för sina barn och barnbarn.

DYRT & HELIGT

LEKKYRKAN VID
TROLLHÄTTANS KYRKA

STALLET SOM ÖPPNAR I JULETID

Bredvid Trollhättans kyrka ligger en mindre byggnad som är till glädje för många barn, året om. På sommaren är den en populär "lekkyrka" och i juletid förvandlas det tidigare förrådet till stallet i Betlehem, där Josef och Maria sökte skydd och där Jesus föddes.

TEXT: VICTORIA ALMÉN | FOTO: ANETTE MELANDER/ANNA-KARIN CARLSSON

DE SENASTE ÅREN har byggnaden börjat kallas för just Stallet, eftersom den heliga familjen flyttar in i adventstid och finns kvar fram till Trettondag jul. Dörrarna står alltid öppna när kyrkan är öppen.

– Under advent och jul iordningsställs scener knutna till temat för söndagarna och helgerna. Varje Adventssöndag har en ny scen med bibeltexter och tända adventsljus, berättar församlingspedagogen Anette Melander.

Även under påskan, som är kyrkans största högtid, skapas nya scener som beskriver påskens alla dagar. Och under somrarna, då Trollhättans kyrka är öppen som Vägkyrka, blir det tidigare förrådet en "lekkyrka" för de yngsta besökarna.

– Det är ett bra sätt att få möjligheten att känna sig hemma i kyrkolokalen, som av barn kan upplevas lite stor och lite främmande. I "lekkyrkan" kan de prova på att själva leka präst eller vara förälder till barnet som ska döpas. Kanske kan det vara ett bra tillfälle att prata om eller bearbeta en begravning, säger Anette.

I STALLET FINNS speciellt uppsydda kläder till barnen så att de verkligen kan klä sig som en präst. Här finns kyrkbänkar, altare och en ambo, som är namnet på predikstolen.

Byggnaden uppfördes samtidigt som Trollhättans kyrka, som invigdes 1862 och ritades av Adolf Edelsvärd. Han var en mycket eftertraktad och populär arkitekt som bland annat är känd för att ha ritat även Hagakyrkan samt Stockholms och Göteborgs centralstationer.

Det gamla bårhuset har samma arkitektoniska stil som Trollhättans kyrka. Båda är ritade av Adolf Edelsvärd.

URSPRUNGLIGEN VAR DEN lilla byggnaden ett bårhus där kistor förvarades inför begravningen, men den användningen upphörde för snart 70 år sedan, sannolikt i samband med att krematoriet på Håjums begravningsplats färdigställdes 1956. Precis som Trollhättans kyrka har byggnaden en omsorgsfull utformning med väl artikulerad fasad och nygotiskt spetsbågig dörr och fönsteröppningar. Åt norr finns en centrerad dörr med ett runt fönster över och två igensatta, samt spetsbågiga fönsteröppningar på långsidorna. Åt söder, där det sannolikt från början fanns ett utedass, finns en dörr med fönster över och två igensatta, plus putsade dörröppningar. ♥

"Lekkyrkan" är öppen samtidigt som Trollhättans kyrka. Här kan de yngre besökarna prova på att leda en gudstjänst och i samband med påsk, adventstid och julen så får kyrkan en ny skepnad knuten till högtiderna.

GISSA JULSÅNGER!

Vilka fem kända julsånger döljs bakom rebusarna?

1.

2.

3.

4.

5.

**MEJLA RÄTT SVAR TILL OSS TILLSAMMANS
MED DITT NAMN OCH DIN ADRESS SENAST 8 JANUARI**

ANGE "BARNPYSSSEL" I ÄMNESRADEN.

Först dragna rätta svaret ger två biobiljetter. Därefter ger de följande fem rätta svaren var sitt presentkort à 100:- i Fair Trade Shop.

Vinnare från Patos nr 3

Barkorsord

1:a pris Biobiljetter:

Vincent Carlsson

2:a pris – 100 kr Fair Trade Shop:

Linn Gunnarsson, Miles Harris, Kevin Carlsson, Elmer och Ebbe Egnell

Patoskryssset

200 kr Fair Trade Shop:

Irene Fredriksson

100 kr Fair Trade Shop:

Irja Carlsson, David Lindström, Liina Zandhoff, Britt-Marie Svensson

Samtliga vinnare har meddelats.

VINTER KRYSSSET

Kryssa rätt och vinn ett presentkort värt 200 kr hos Fair Trade Shop i Trollhättan.

Lös kryssset, fyll i nyckelbokstäverna som bildar ett ord i raden under korsordet och skicka in det till oss. **Bland de rätta svaren drar vi en vinnare** av ett presentkort värt 200 kr och fyra vinnare av ett presentkort värt 100 kr från Fair Trade Shop, Kyrkans Hus.

Rätt svar i förra numret: ÄPELMOS

8 JANUARI
VILL VI HA DINA
LÖSNINGAR

Skicka via mejl:

patos@svenskakyrkan.se

Skicka med post:

Svenska kyrkan Trollhättan, Patoskryssset
Box 161
461 24 Trollhättan

Märk kuvert/vykort med

”Patoskryss”

Lämna in ditt svar:

Kyrkans Hus, Drottninggatan 42

För att du ska vara med i dragningen behöver din lösning ha inkommit till oss senast 8 januari.

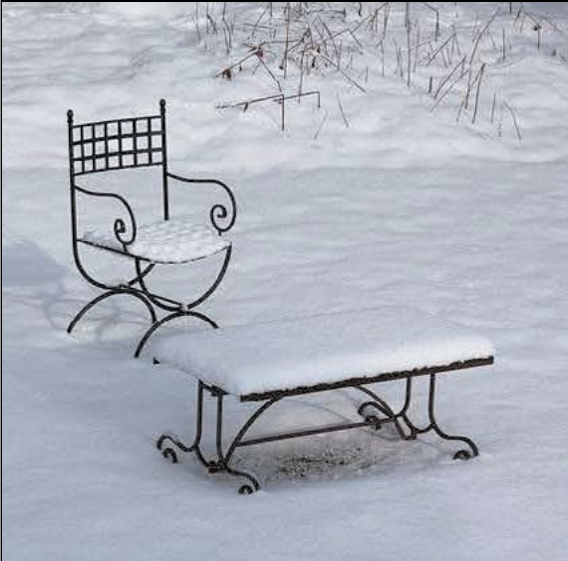
Vinst av biobiljetter kommer med posten.

Vinst av presentkort hämtas i Fair Trade Shop, Kyrkans Hus, Drottninggatan 42, Trollhättan

De sa att det ska komma mycket snö på radion!

Korsordskonstruktör: Lars-Göran Ståhi ©

TUPPADE AV ELLER DUNDRADE									
TRYCKENA ELER ILSKAN									
TA HJÄLP AV VINDEN	1								SAMT
FRÅGAN TILL MYNDIGHET ELLER DEN LILLA UPPGIFTEN	TOGS NER ELLER DÖDADES	BÄRS ELLER KOMMUN							
		FIRAS 6 JULI	HITLERS PARTI						5
DE FINNS MED I LEKEN ELLER STAD VID RUHR									TILLVERKAT OST
KROPPSDEL ELLER NOT							SKYDDAR VRIST OCH SMALBEN	KÄRLEKS-GUD I BARN-GESTALT	

FICK MOSES ELLER GES VID AUKTION	FRUKT SOM MAN KAN KÄKA	STÄNGDE AV	BITA	VINDSTÖT	KASTA KORT	FÖRUTSADES	4					
FAVORITEN BLAND VÄNNER						SÄREGEN ELLER MANDRILL						
						KOLA	MONOSYL-LABISKA					
FRAMFÖRDES ELLER PRONCERADES								FIRAS 18 NOVEMBER SVAMPENS NEDRE DEL				
VAREST			DEN KAN MAN STÖTA MED ELLER GENUS					FÖRLUSTSTÄLLNING OCH TRÖTT SPIS	8			
			GÖR GLADA	KAN YRA								
SKÄR	HUS-MANSKOST	3				OGILLAS STARKT					LÄGGER ÄGG	STORA TÄVLINGAR ELLER GASMASSA MED OBEHAGLIG LUKT
						SÄKERT						
PÅ VID GAVEL					MOTBJUDANDE							
					VAR EN DIKTATUR							
LÖVTRÄD		KNUBBIG TÄTTING								ÄMNES-BLOCK	2	
		ÄR ENKEL-SPÄRIG								DEN BÄR BARR		
SKÄR			BRÄNSLE	MÖRK				TOPPAS & VANTRIVS				
				FIRAS 24 DECEMBER				FÖRSÄMRAR SIKT				
KÖR I STOCKHOLM	DEN EXTRA TJÄNSTGÖRINGEN											OSTÖRD-HET
	BEVAKAR KONSUMENTERNAS INTRESSEN											ODEN OCH SVIN
GRÉN ELLER DIKTADE		7			ARGUMENTERA IVRIGT							
FISK SOM BLIR FISKFODER					FATTAS			KAN VÄDRA			6	

NYCKELORD ▶

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

Har du också något
reportagetips? Mejla
patos@svenskakyrkan.se

OSTRONMÄSTAREN MED POTATISGRATÄNG SOM SPECIALITET

Han tog potatisgratängen till Trollhättan och snart 30 år senare förgyller han och hans kollegor Svenska kyrkans succéarrangemang Brittass Salong med sitt afternoon tea.

– Det är fortfarande lika roligt med mat, säger den rutinerade krögaren, ostronvärldsmästaren och vinkännaren Per Olofsson, 63.

DET VAR 1986 som han och hustrun Lotta flyttade till Trollhättan. Göteborgsparet väntade sitt första gemensamma barn och flyttade hem till Sverige efter att Per haft en tjänst som privatkok hos en svensk bankman i Liechtenstein.

– Jag fick jobb som kökschef på nystartade Minerva i Trollhättan och tog med mig nya tankar från bland annat det franska köket. Fritösen och mikrovågsugnen åkte ut från det som tidigare var Gyllene Oxen och i stället blev det mer grönt. För att ersätta pommes frites satsade vi på potatisgratäng, som hade börjat komma mer och mer på restaurangerna i Göteborg där jag lärt känna kokkar som var väldigt framåt. Att helt ta bort potatisen var däremot ett för stort steg, så gratängen blev en kompromiss, berättar Per.

DEN SPECIALLAGADE VARIANTEN, som först kokas i gryta och sedan gratineras, gjorde stor succé.

– Det gick så långt att gästerna beställde gratäng, "med något kött till".

Även om gratäng inte är lika vanligt idag, så har Pers lust till matlagning, smakupplevelser och evenemang bara växt sig starkare. Tillsammans med Lotta driver han sedan 2011 Nova Mat och Möten på Innovatumområdet. Företaget har nu 13 fast anställda, men i samband med större evenemang kan antalet medarbetare vara det dubbla.

– På Carolakonserten 21 oktober var vi omkring 30 som jobbade, berättar Per när vi möts en kulan eftermiddag veckan senare.

HAN HAR VARIT med som bollplank bakom mötesplatsen Innovatum ända sedan utvecklingen av det forna industriområdet tog fart på allvar.

– När tankarna på Nova föddes så var jag enhetschef för Sodexo som skötte Saabs restauranger på Stallbackaområdet. Sodexo vann sedan upphandlingen för att driva restaurangen även här på Innovatum, men när Saab gick omkull så blev läget ett annat, berättar Per.

Lotta, som utbildat sig till civilekonom, jobbade då sedan flera år på Saab. Företagets konkurs slutade med att Per, Lotta och kollegorna på Albert Kök Hotell & Konferens tog över restaurangverksamheten på Innovatum 2011. Fram till 2017 drevs verksamheten gemensamt där krögarkollegan Rickard Halleröd på Alberts lade mycket fokus på att jobba med evenemangen. Både Nova Arena och Lilla Nova Arena som ligger väg i vägg, ingår i driften.

– När gänget från Alberts 2017 valde att fokusera hundra procent på sin verksamhet tog Lotta och jag över på egen hand. Det är helt fantastisk att se den utveckling av Innovatum som skett med bostäder, ännu fler företag, kulturverksamheten med N3... Ja, hela området har gått från mycket asfalt och parkeringar till att ha blivit så mycket mer inbjudande och människovänligt, säger Per, som tidigt fick frågan att just bidra med sin kompetens och erfarenhet kring evenemang och restaurangutveckling.

HAN ÄR OCKSÅ krögaren bakom ostronets intåg i Trollhättan. År 2000 blev han världsmästare i

”

JAG HAR BLIVIT MILJONÄR PÅ MINNEN OCH VÄNNER

ostronöppning och har sett till att EM arrangeras på Nova. Med sin vänsterhänta grundteknik och en egenutvecklade ostronöppnarkniv, tog Per efter flera SM-guld och två VM-silver till slut hem VM-guldet i irländska Galway. Staden är alltid värd för finalen i samband med sin årliga ostron- och skaldjursfestival, som arrangerats där sedan 1954, sista helgen i september. Utifrån Pers guldprototyp förfinade den dalsländske konstsmeden Bo Helgesson i Dals Långed den specialdesignade kniven, efter att ha hjälpt Per med ett annat knivblad tidigare. Idag används ostronkniven av världens stjärnor, både höger- och vänsterhänta. Och Bo är alltid på plats vid tävlingarna i Sverige, Norden och på VM.

– Jag öppnade ostron i samband med Gothia Towers invigning i Göteborg för snart 30 år sedan och efter hemkomsten från jobbet i Liechtenstein

hade tävlingar i ostronöppningar slagit igenom stort i Sverige. Det är en fördel att vara vänsterhänt på grund av hur muskeln sitter i ostronet, så jag insåg att "det här kan jag bli riktigt bra på". I dag är vi en stor och internationell familj med ostronöppnare. Vi hjälper varandra med tävlingar helt ideellt, men jag har blivit miljonär på minnen och vänner.

Efter en förfrågan arrangerade Per sin första ostrontävling i Nordstan i Göteborg 2004.

– När vi startade restaurangen här 2011 så hade vi också det första tävlingsarrangemanget i Trollhättan. Det kom 500 personer och sedan har det växt varje år i samspel med Trollhättans Stad, Kraftstaden, VISIT Trollhättan/Vänersborg, hotellen och näringslivet. Ostron är en klimatpositiv råvara kombinerad med ett hantverk och nu har vi nya spännande idéer, berättar Per.

Per trivs med livet på Nova Mat och Möten, som han driver tillsammans med hustrun Lotta och där kökschefen Monica Thunberg har en central roll, både kring de dagliga luncherna och alla olika event.

Mässor, konserter och konferenser är Pers huvudfokus idag. Han är också engagerad i den årliga vinmässan och konceptet Smaka på Trollhättan, där många lokala aktörer samverkar.

– Men om det behövs och vår köksmästare behöver mig så rycker jag in i köket eller fixar frukostmackor. Jag tycker fortfarande det är lika roligt och lagar gärna mat privat och i andra olika sammanhang.

fransk crème brûlée med anor från 1600-talet.

Att servera nästan 300 personer kräver en hel del logistik.

– Större evenemang som Brittass Salong innebär mycket planering, både kring råvarorna och själva serveringen.

JULEN NÄRMAR SIG och det innebär en extra intensiv period för Per, Lotta och deras kollegor. De är nogna med att alltid samlas till frukost och lunch varje dag, innan och efter gästerna fyllt Nova Mat och Möten.

– Det här är ett jobb som kan vara ganska stressigt, så

det är viktigt att få pausa. Under vår frukost och lunch är grundregeln att vi aldrig pratar jobb, säger Per. ♥

” DET ÄR ROLIGT ATT BRITTASS SALONG BLIVIT SÅ UPPSKATTAD

HAN TRIVS NÄR det händer mycket. Ett återkommande evenemang är Brittass Salong, som samlar närmare 300 gäster i Lilla Nova Arena. Svenska kyrkan Trollhättans initiativ i samarbete med Britta Lundqvist stiftelse har verkligen blivit en succé som mötesplats för Trollhättebor som passerat 60 och lagt yrkeslivet bakom sig. Varje salong med kända föreläsare inleds med afternoon tea.

– Vi fick frågan från prästen Annette Börjesson som organiserar Brittass Salong, om vi kunde ordna afternoon tea för kanske 50 personer. Men intresset blev ju så stort för salongen att vi fick växla upp och byta lokal. Det är ett fantastisk trevligt arrangemang och vi har köpt in trevånings kakfat och gjort en kombo av godsaker från vårt kök och vårt café. Det är roligt att Brittass Salong blivit så uppskattad, säger Per, som alltid kryddar den nya mötesplatsen med en

Världsmästaren från Lerum

Namn: Per Olofsson

Född: I Lerum 24 september 1960

Familj: Hustrun Lotta, de gemensamma barnen Sandra och Mikael, samt Lottas son Daniel. Plus tre barnbarn.

Gör: Driver Nova Mat och Möten på Innovatum District tillsammans med Lotta. Anläggningen rymmer restaurang, café samt två eventhallar på 2700 respektive 500 kvadratmeter.

Aktuell: Serverar afternoon tea på Brittass Salong, skapar event på Nova och laddar för nästa ostron-EM till våren.

elle VÄRDARNA SOM FÅR DIG ATT TRIVAS

Julen närmar sig och det är en extra intensiv tid även för alla kyrkvårdar i Trollhättans församling.

– Det är extra roligt när kyrkorna är välfyllda, men för mig är det viktigast att besökarna känner sig välkomna, säger 22-åriga Amanda Laine, som själv bestämt sig för att bli präst.

Även för värdkollegan Dennis Haglund, 68, är känslan av att verkligen möta sina medmänniskor centralt.

Amanda Laine, 22, och Dennis Haglund 68, är två av närmare 30 kyrkvårdar i Trollhättans församling. Tillsammans med sina kollegor är de med och hjälper till kring gudstjänsterna i församlingens fyra kyrkor: Trollhättans kyrka, Götalundens kyrka, Skogshöjdens kyrka och Lextorpskyrkan.

Amanda läser nu upp sina gymnasiebetyg på folkhögskola för att kunna förverkliga sin yrkesdröm. Att vara kyrkvård ser hon som ett bra sätt att lära känna kyrkan ännu bättre.

– Jag har känt ända sedan jag konfirmerades att präst är något för mig. Det var i samband med en kvällsandakt som jag kände en trygghet och att ”här tillhör du”. Men det dröjde tills för tre år sedan då jag verkligen bestämde mig för att våga försöka och nu är jag på väg. På gymnasiet utbildade jag mig till bagare, men jag kände efter skolåren att det inte var rätt yrke för mig berättar hon.

VI TRÄFFAS I Trollhättans kyrka, där Amanda oftast tjänstgör som kyrkvård i samband med gudstjänster och mässor. Här möter vi samtidigt en betydligt mer rutinerad kyrkvård. Dennis Haglund, som tjänstgjort i Lextorpskyrkan i över tio år, men som ofta är i Trollhättans kyrka som medlem i kyrkokören, där han ingått sedan 1989.

Han har även sjungit i flera av kyrkans andra köror och är också med i Sångsällskapet Harmoni. När han drabbades av en stroke för snart 22 år sedan blev sången ännu viktigare.

– Läkaren ordinerade bland annat sång och musik för att träna upp den vänstra hjärnhalvan,

berättar Dennis, som efter att ha tvingats sluta sitt jobb på dåvarande Volvo Flygmotor, så småningom också tog klivet till att bli kyrkvård.

– Jag trodde att jag skulle vara tillbaka i arbetslivet redan efter en månad, men så blev det inte och jag blev ofrivillig pensionär. Men jag är glad och tacksam varje morgon jag får vakna. Jag är sedan länge så gott som återställd, så när som på

”

DET ÄR VÄLDIGT TREVLIKT OCH VI BEHÖVER BLI FLER.

viss motorik och att jag har lite svårt med närminnet, berättar Dennis, som förutom körsång och kyrkvård är engagerad i flera olika föreningar.

– Nu har jag lämnat många andra uppdrag i såväl kommun som kyrkan.

Dennis är född och uppvuxen i Trollhättan, medan Amanda flyttade hit för två år sedan från Västerås för att tjänstgöra som Ung resurs inom Svenska kyrkan. Här träffade hon sin sambon Martin, som vid sidan av jobbet som säkerhetstekniker också tjänstgör som volontär i rollen som kyrkvård.

Tidigare artiklar i serien

Patos #3 2022: Kyrkomusikerna Elina Bomström och Anton Hasselberg

Patos #4 2022: Pedagogerna Anette Melander, Anna Ristorp, Roos-Marie Oskarsson och Christian Åkervall

Patos #1 2023: Församlingsassistenterna Lena Pettersson och Matilda Egenvall

Patos #2 2023: Diakonerna Louise Sahlin och Helena Bengtsson

Patos #3 2023: Skara stifts biskop Åke Bonnier

Som kyrkvård hjälper du, i samspel med vaktmästare och präst, till med att förbereda allt inför gudstjänsterna. Ljus ska tändas, psalmböcker delas ut och numren på dagens aktuella psalmer ska hängas upp. Ibland behöver prästen hjälp med sina kläder och ibland ska kyrkkaffet ordnas. Vid mässor förbereds nattvarden, plus att kyrkvårdarna också läser bibeltexter och ber förbön. Den fysiska kollekten har däremot delvis ersatts av Swish.

– Ibland står vi vid utgången så att de som inte har swish också kan bidra, påpekar Dennis.

Fast det viktigaste i rollen är kanske ändå själva välkommandet, tycker Amanda.

– Du ska känna dig sedd och välkommen när du kommer till kyrkan och det tycker jag att vi är bra på i Trollhättan. För mig handlar mycket om att hjälpa till och bygga relationer mellan människor. Runt jul brukar det alltid vara fler besökare och då ser du hela församlingen på ett annat sätt och det är lite fler obekanta ansikten, berättar Amanda.

FÖRSAMLINGENS KYRKVÄRDSGRUPPER VID de fyra olika kyrkorna har återkommande träffar med fortbildning, utvärdering och planering. Det är kyrkorådet som formellt utser kyrkvårdarna i församlingen och värdarna har också gemensamma utbildningsdagar på församlingsnivå.

– Det är ett roligt uppdrag och vi brukar vara två-tre kyrkvårdar vid varje gudstjänst. För mig är det ett sätt att samtidigt växa som person och i min tro. Du lär dig väldigt mycket om kyrkans liturgi; varför gör vi det vi gör under gudstjänsten. Att högläsa inför alla åhörarna är också en helt annan sak än att läsa tyst för sig själv. Det är klart att det är lite nervöst ibland, men det är helt okej att göra fel. Det gör vi alla ibland.

Amanda trivs med och värnar extra mycket om kyrkans demokrati. Fram tills nyligen var hon också, under ett års tid, med i förbundsstyrelsen för Svenska Kyrkans Unga.

Dennis Haglund vill uppmana fler att bli en del av kyrkvårdarnas gemenskap.

– Det är väldigt trevligt och vi behöver bli fler.

Idag är vi omkring tio kyrkvårdar i Lextorp och det är lite för få, säger han.

VAD ÄR DÅ den viktigaste egenskapen för att bli en bra kyrkvård?

– Intresset för människan och viljan att ställa upp för varandra oavsett vad vi drabbats av. Det är mycket elände i världen och då är omtanke och att möta sin medmänniska viktigare än någonsin. Som kyrkvård är du en kontakt med församlingsborna både i och utanför kyrkan, säger Dennis.

Tron har han haft runt sig i alla år.

– Jag växte upp i en religiös familj och vi bodde dessutom nära Götalundens kyrka, så kyrkklockan väckte mig varje söndag, berättar Dennis och skrattar.

När han var 27 år dog hans pappa.

– Innan det var jag inte en så trogen kyrko-besökare, men då började jag söka mer för att kunna möta sorgen och engagerade mig bland annat i Götalundens kyrkokör. Genom studie-cirklar lärde jag mig mer om vad söndagens texter handlar om och det var mycket givande. ♥

Så blir du kyrkvård

Att vara kyrkvård är ett ideellt hedersuppdrag med en lång historia. Redan på 400-talet nämns kyrkvårdar som en viktig funktion i den tidiga kyrkan i det romerska riket, då man började bygga kyrkor och fick egendom och ägodelar att förvalta.

I **Sverige finns** detaljerade beskrivningar av kyrkvårdarnas uppgift i de svenska landskapslagarna och så fort en kyrka byggdes, fanns också kyrkvårdar på plats som arbetade tillsammans med prästen.

I **Trollhättans församling** är det kyrkorådet som formellt utser kyrkvårdar i församlingens fyra kyrkor efter förslag från kyrkoherden, som också har det formella ansvaret för kyrkvårdarna.

För att bli kyrkvård behöver du vara döpt och medlem i Svenska kyrkan, ha fyllt 16 år och vara bosatt inom församlingen. Som kyrkvård medverkar du i regel vid gudstjänster 1-2 gånger i månaden, med det varierar beroende på hur ofta du själv kan och vill.

MYCKET LOGISTIK FÖR SMIDIG SKÖTSEL AV GRAVPLATSERNA

TEXT: ERIK TORSTENSSON | FOTO: ANDREAS MOLIN/JERRY LÖVBERG

Skötselavtal är en smidig lösning för att se till att graven du ansvarar för tas om hand på ett fint sätt. Du som vill nyteckna eller förnya ett utgående avtal inför kommande år ska göra det senast 28 februari 2024.

– En skötselsäsong sträcker sig från 1 maj till 30 september och det behövs framförhållning för att vi ska kunna planera och ta hand om alla gravplatser på ett bra och effektivt sätt, säger Marie Danielsson, som administrerar kyrkogårdsförvaltningens skötselavtal tillsammans med Ulla Öhman.

Ett nytt och samlat datasystem kommer att underlätta och förbättra servicen ytterligare när systemet är intrimmat under nästa år.

TOTALT FINNS DET idag omkring 10 000 enskilda gravplatser på Håjums och Götalundens begravningsplatser. För närmare 4 000 av dem finns skötselavtal.

Varje år kommer ett erbjudande automatiskt via brev eller e-faktura om att förlänga skötselavtalet ytterligare ett år.

– Det ska vara inbetalt senast 31 mars och eftersom det är ett erbjudande och inte krav att ha skötselavtal, så skickar vi ingen påminnelse. Om inte betalningen kommit in så avslutas avtalet, påpekar Marie Danielsson, som håller i administrationen tillsammans med Ulla Öhman.

– Det är ett serviceinriktat yrke, där du också träffar många människor i olika skeden i livet.

Vår uppgift är att både guida, ha koll på det administrativa och samtidigt finnas som stöd för de som hör av sig och ofta har det jobbigt efter att en anhörig har dött, säger Marie.

SKÖTSELAVTALEN SES ÖVER varje år och även inför 2024 görs prisjusteringar på grund av ökade kostnader. Det gäller både skötselpaketen och tillvalstjänsterna. En nyhet inför 2024 är att det blir sista säsongen med erbjudandet om skötselavtal för gravar med enbart perenner, istället för säsongsplanteringar. När de infördes för flera år sedan så erbjöds enbart fyraårsavtal. I takt med att de nu successivt löper ut så förnyas inte avtalsformen för perenner.

– Orsaken är att vi helt enkelt inte hinner med skötseln i förhållande till den intäkt vi har, eftersom det kräver en extra stor arbetsinsats från vår sida. Men självklart kan de som vill ha kvar sina gravplatser med perenner behålla dem även efter 2024, men skötseln måste var och en då ansvara för själva, förklarar kyrkogårdschefen Frank Thorén Hall.

Ett skötselavtal kan tecknas under den lagstadgade gravrättstiden, som är 25 år och knuten till den avlidne. När gravrättstiden, som regleras i kyrkolagen och ingår i den obligatoriska begravningsavgiften, löpt ut så kan gravrättsinnehavaren förlänga rätten i ytterligare 15 år mot en engångsavgift som år 2024 är 1 320 kronor.

Med ett skötselavtal får gravplatsen bland annat vår- och sommarblommor. Du kan även välja till exempelvis en vacker vinterskrud i form av granröstäckning.

Paketlösningar och enskilda tillval

Detta ingår i ett skötselavtal 1 maj–30 september

- Vårstädning
- Putsning
- Rensning av rabatten
- Gräsputs runt rabatt och sten
- Grävning, växter, plantering
- Vattning och iordningställande efter plantering
- Plantering med vårblommor sker under en fyraveckorsperiod och är färdigt till valborgsmässoafton
- Plantering av sommarblommor pågår under en treveckorsperiod och är färdigt till midsommar
- Beskärning av växter och vattning samt jordförbättring och gödsling efter behov
- Borttagning av vissnade buketter varje vecka
- Kyrkogårdsförvaltningen erbjuder en kostnadseffektiv standardplantering, som kyrkogårdsförvaltningen själv komponerar. Vi sätter ut en skötsel skylt som måste vara synlig för vår personal.

Lilla & Stora skötselpaketet

Skötselpaketet med vår- och sommarblomsplantering samt löpande skötsel erbjuds i olika nivåer beroende på rabattens storlek:

Lilla paketet: Max 0,50 kvm gravrabatt.

Stora paketet: 0,50-1,50 kvm gravrabatt.

Till respektive paket kan du beställa ett tillvalspaket med granristäckning, påsklilja, höstljung samt granriskrans med gravjuständning vid allhelgona.

Enskilda tillval

Granristäckning

Täckning över planteringsytan sker med ädelgranris, färdigt till allhelgonahelgen. Borttagning av riset kommande vår ingår. Beställs senast 15 september. Nedklippning av perenner och rosor ingår.

Plantering av ljung

Planteras efter att sommarblommorna tagits bort. Beställs senast 15 september.

Gravjuständning inklusive ljus

Utsättning och tändning av ljus med brinntid 2-3 dygn under perioden 1 okt-30 apr. Lån av en gravlykta ingår. Beställs under perioden 1 oktober till 30 april och senast fem vardagar före tändningsdagen.

Granriskrans

Beställs senast 15 september, färdigt till allhelgonahelgen.

Påskliljor i kruka

Låga påskliljor som sätts ut i kruka, beställs senast 14 dagar innan påskhelgen.

Snittblommor sommar/vinter

Buketter kan beställas inför högtidsdagar för att uppmärksamma exempelvis en födelsedag eller namnsdag.

Gravplats omgärdad av ram eller häck

Du kan beställa skötsel av grus, gräsklippning, klippning av häck och gräsputs runt häcken eller ramen.

Enbart gräsputs

Du kan beställa trimning av gräs runt gravsten, rabatt och gravens ram. Klippning sker minst var 14:e dag under perioden 1 maj – 30 september.

Vintertid på våra kyrkogårdar

Vintersäsongen startar i mitten av november. Perioden fram till mars läggs mycket tid på underhåll av maskiner och övrig utrustning som slitit hårt under vår, sommar och höst. Service och bänkmålning är återkommande jobb, plus det viktiga arbetet med att se till att begravningsplatserna är säkra att besöka även vid kyla och snö. Skottning och halkbekämpning har alltid hög prioritet. Under vintern är personalstyrkan mindre, då säsongsanställda pausar. Notera också att vattnet i utomhuskranarna stängs av vintertid.

FEBRUARI

JANUARI

DECEMBER

FÖR ULLA ÖHMAN och Marie Danielsson underlättar det såklart mycket om alla kontaktoppgifterna för alla gravrättsinnehavare och alla skötselavtal uppdateras löpande.

– Vi är oerhört tacksamma att alla förändringar gällande kontaktpersoner som görs verkligen meddelas till oss så vi alltid har aktuella uppgifter. Plus att man respekterar slutdatumet 28 februari för beställning och nytecknande av avtal. Då kan vi ge en bättre service, säger Ulla.

Under januari 2024 kommer dessutom ett nytt och enhetligt administrationsprogram. Det är en omfattande investering som utvecklar och gör den digitala hanteringen ännu smidigare.

– Nu har vi två system, ett för skötselavtal och ett för ekonomin. Men nu samlas allt i ett och samma och det kommer att bli smidigare och effektivare, konstaterar Marie.

– På sikt kommer det att bli ett väldigt bra verktyg för alla som jobbar inom kyrkogårdsförvaltningen, men precis som med alla nya system så behöver vi en liten inkörningsperiod. Därför ber vi om lite extra tålamod hos alla som kontaktar oss under årets första månader 2024. Under övergångsperioden kan det uppstå vissa förseningar, men det gamla systemet kommer att leva parallellt under kommande år, så vi har alltid en backup innan allt är på plats med det nya, säger kyrkogårdschefen Frank Thorén Hall.

Utöver löpande skötsel erbjuder kyrkogårdsförvaltningen en rad engångsarbeten i mån av tid, främst under perioderna mars-april och augusti-september. Du kan exempelvis beställa stentvätt och justering av mindre liggande gravsten, igenläggning av rabatt och nivåjustering av gravytan. Du kontaktar då kyrkogårdsexpeditionen för offert.

Kyrkogårdsförvaltningen besiktigar också alla gravplatser löpande för att exempelvis undvika att stenen riskerar att ramla. Vid behov av upprustning kontaktas gravrättsinnehavaren och ett kostnadsförslag tas fram. Vissa arbeten utförs också enbart av externa entreprenörer. Som exempelvis gravering, montering av stående stenar och förgyllning. ♥

Marie Danielsson och Ulla Öhman administrerar gravskötseln.

När du har frågor om gravskötsel

trollhattans.begravningsexp@svenskakyrkan.se

Tel: 0520-47 30 00

Expeditionen är öppen helgfria vardagar kl. 9–12.

Skötsel för perioden 1 maj-30 september ska beställas senast 28 februari och betalas senast 31 mars.

Alla priser för skötselpaket och tillval hittar du på:
svenskakyrkan.se/trollhattan/kgf/skotset-av-gravplats

HISTORISKT NÄR GUDSTJÄNSTER TV-SÄNDS FRÅN TROLLHÄTTAN

För första gången kommer nu gudstjänster från Trollhättans kyrka att visas i Sveriges television. Förberedelserna inför inspelningarna har varit intensiva och den 9 och 10 december är allmänheten välkommen att medverka.

– Det är såklart lite nervöst, men det ska bli väldigt roligt, säger prästen Tina Haettner Blomquist som koordinerar församlingens planering med alla musiker, fyra körer samt medverkande diakoner, präster och kyrkvårdar.

TEXT: ERIK TORSTENSSON | FOTO: DIANA OLAUSSON ÖBERG/JERRY LÖVBERG/MAX WAHLUND

Tio personer ingår i teamet som kommer till Trollhättan den 8–10 december för att spela in material som i slutändan blir fyra TV-gudstjänster som sänds i SVT januari 2024. Så här såg det ut vid inspelningen i Partille kyrka i oktober.

Tre inspelningsdagar är avsatta och det kommer att resultera i fyra TV-gudstjänster som sänds i början av 2024. I snitt har TV-gudstjänsterna omkring 100 000 tittare varje gång, utöver alla visningar i efterhand på SVT Play.

– Jag brukar säga att det här är Sveriges största församling, säger den rutinerade producenten och redaktören Johannes Söderberg.

Han är själv präst men jobbar sedan år 2000 heltid på SVT som producent och samordnare av förkunselprogrammen Helgmålsringning och de omkring 60 gudstjänsterna som sänds varje år.

– Helgmålsringning, som sänds fem minuter varje lördag klockan 17:50 fyller 53 år i år och tillhör SVT:s absoluta äldsta

program. Det har blivit en sorts paus inför helgen som betyder mycket för väldigt många. Programmet har omkring 350 000 tittare och att det sänds just på lördag är knutet till hur det var förr då arbetsredskapen lades ner på lördagskvällen och det ringdes till helg. Radion tog upp traditionen på 1930-talet och SVT år 1970, berättar Johannes.

Han stortrivs med att se till att dela med sig av Sveriges kyrkoliv från alla delar av Sverige.

– Det finns omkring 3 500 kyrkor i landet och våra sändningar går bokstavligt talat ut i livets vardagsrum.

Intresset för tv fick han tidigt av sin far Per, som också är präst.

– Pappa spelade sin första direktsända TV-gudstjänst den första advent 1976. Mitt intresse växte under åren och det känns fantastisk roligt att ha fått möjligheten att föra traditionen vidare, säger Johannes, som har sin bas hemma i Linköping.

TILLSAMMANS MED KOLLEGAN och projektledaren Viveca Svedberg Persson har han inplanerat TV-gudstjänster för ungefär ett år framåt. Förberedelserna är noggranna för att resultatet ska bli bra och samspelet med Tina Haettner Blomquist inleddes redan i början av året. Helgen 8-10 december kommer TV-teamet med omkring tio personer till Trollhättan.

– På fredagen spelar vi in predikningar och textläsning med alla som ska medverka där, så den dagen blir det utan församling. På fredag och lördag hoppas vi där emot på en fullsatt kyrka, då vi spelar in all psalmsång och de fyra medverkande körerna, berättar Tina.

Johannes Söderberg är både präst och TV-producent. Sedan 2014 producerar han Helgmålsringning varje vecka och samordnar årligen inspelningarna av 60 TV-gudstjänster från hela Sverige.

DU SOM VILL vara med vid inspelningarna kan välja att komma antingen lördag eller söndag, eller båda dagarna. Någon föranmälan behövs inte, utan det är först till kvarn som gäller.

Tina ser fram emot inspelningarna, där även förarbetet inneburit ett samspel som stärkt gemenskapen i församlingen.

– Jag känner en stolthet och en glädje över att vi får göra detta och nå ut till så många från Trollhättans församling. Särskilt då det inte spelats in TV-gudstjänster härifrån förut. Vi vet att det här gudstjänsterna betyder väldigt mycket för många, inte minst för alla som inte har möjlighet att själva ta sig till våra kyrkor, säger Tina.

Under pandemin gjorde hon och kollegorna flera livesändningar och digitala inslag.

– Det hade sina utmaningar och det ska bli intressant att få göra detta med det proffsiga teamet från SVT. Vi kommer garanterat att lära oss massor och överlämnar oss i deras händer. Vi och känner ett stort förtroende.

Tina har bott många år i Jerusalem och har faktiskt spelat in en Helgmålsbön från sitt dåvarande hem där. Det var i adventstid 2014.

JOHANNES SÖDERBERG är väl medveten om att det är en annan sak att titta in i en kamera än att stå framför en församling och predika så som man vanligtvis gör.

– Nu gäller det att verkligen krama ur kärnan i det du vill säga. Grundregeln för att lyckas är att du väljer ut en orkidé och fokuserar på den, istället för att prata om fem maskrosor. Det är också en jättebra fortbildning. Vi som präster är vana vid att stå ensamma på en scen och

kunna ta ut svängarna i det vi säger. Att vi för många år sedan gått från livesända gudstjänster till inspelade som vi sedan klipper ihop, skapar dock ett annat lugn för de medverkande och blir slutändan en bättre upplevelse för tittaren, säger Johannes Söderberg.

Han är fullt medveten om anspänningen som de medverkande känner. Under alla år som TV-producent har han också fortsatt hålla i för rättningar som dop, vigslar och begravningar.

- Det är ett sätt för mig att hålla i gång hantverket och behålla respekten för de som ska medverka i våra inspelningar.

TV-nerver har han själv upplevt genom åren.

- När jag kommenterade och ansvarade för livesändningen av påvebesöket i Sverige 2016 till 86 länder så var det lite nervöst. Det är den största produktionen som vi gjort.

Prästen Tina Haettner Blomquist ser fram emot att få välkomna hela Sverige till Trollhättans kyrka.

Vill du vara med under TV-inspelningarna?

Välkommen att medverka som åhörare och med sånginsatser när SVT spelar in psalmsång och körmusik till fyra TV-gudstjänster lördag 9 december och söndag 10 december. Ingen föransmälan behövs. Först till kvarn, kom i tid.

LÖRDAG 9 DECEMBER

Kl 9:30-12:30, Trollhättans kyrka

SÖNDAG 10 DECEMBER

Kl 9:30-12:30, Trollhättan kyrka

Gudstjänsterna från Trollhättans kyrka sänds i SVT i januari 2024

1 januari: Nyårsdagen

Predikan: Annette Börjesson

Tema: I Jesu namn

6 januari: Trettondedag Jul

Predikan: Henrik Törnqvist

Tema: Guds härlighet i Kristus

7 januari: Första söndagen efter Trettondedagen

Predikan: Andreas Pervik

Tema: Jesu Dop

14 januari: Andra söndagen efter Trettondedagen

Predikan: Tina Haettner Blomquist

Tema: Livets källa

Flera körer och musiker medverkar

Kyrkokören, Seniorkören, Motettkören, Syskonringen samt en barnkör, tillsammans med flera av kyrkans musiker och körledare medverkar i TV-gudstjänsterna

SVT: Därför sänder vi religiösa sammankomster

Gudstjänster och andra religiösa högtider har en mycket stark tradition i Sverige och är en del av vår kulturhistoria och nutid. SVT:s uppdrag är att göra tv för alla och om alla, och tron är fortfarande viktig del av vardagen för många av våra tittare.

SVT sänder utifrån uppdraget att brett skildra och spegla samhälls- och kulturlivet i vårt land. Vi sänder av samma skäl muslimska och judiska högtider för att visa på det mångreligiösa Sverige av idag. En av SVT:s huvudsakliga målsättningar är att verka för mångfald och en ökad integrering av olika kulturer och religioner i det svenska samhället.

De religiösa högtider som SVT sänder vill bidra till denna process och är tänkta att vara en återspejling av det religiösa livet som ett av flera uttryck i det offentliga rummet.

Källa: SVT

JUL- OCH NYÅRSKALENDARIUM

TROLLHÄTTANS FÖRSAMLING

TACOKVÄLL

8 DECEMBER KL 17 I GÖTALUNDEN

Tacos, bingo och andakt.

Köp biljetter i Götalunden fr.o.m. måndagen i veckan innan.

GÖTT I LUNDEN

GÖTALUNDENS KYRKA KL. 14-16

27 NOVEMBER

Vägmärken – Dag Hammarskjöld. Med Maarit Laarinen och Jan-Kenneth Johansson.

11 DECEMBER

Grötfest. Vi börjar med andakt och har sedan en julavslutning med underhållning tillsammans.

JUL PÅ GRÄSVIKEN

Välkommen till Gräsviken på Adventscafé
Traditionella julkakor och julmusik i mysig miljö.
30 november, 7 och 14 december kl. 14.00–19.00.

DET STORA JULBADET

Välkommen till Gräsviken den 16 december
för att ta ditt julbad.
Bastun är varm mellan kl. 13.00–15.00 och caféet är
öppet mellan kl.13.00–16.00 och där serveras bl.a
mackor, våfflor, varm choklad och kaffe.

MICHAEL AVSLUTAR HÖSTENS SALONG

Den 14 december avrundar vi höstsäsongen på B rittas Salong, där du som passerat 60 och avrundat yrkeslivet är välkommen för att mötas, inspireras och njuta av afternoon tea.

Artisten Louise Hoffsten, AI-experten Tobias Ahlin-Bjerrome och Trollhättans egen skridskokung Nils van der Poel gästade salongen i september, oktober och november. Sist ut innan årsskiftet är ekonomiprofessorn **Micael Dahlen**.

Redan nu kan vi avslöja vårens fyra föreläsare 2024:

Minnesmästaren **Jonas von Essen** (11 jan), vetenskapsskribenten och forskaren **Emma Frans** (15 feb), chefen för Nationella operativa avdelningen och Stockholms tidigare länspolischef **Carin Götblad** (21 mars) samt målaren och programledaren **Stina Wollter** (11 april).

Biljetterna bokas enbart via svenskakyrkan.se/trollhattan

14/12 MICHAEL DAHLEN

MUSIK

KAUNEIMMAT JOULULAULUT/DE VACKRASTE FINSKA JULSÅNGERNA

17 december kl. 16 i Lextorpskyrkan.
Trollhättans finska kyrkokör tillsammans med musikerna Kimmo Tuomaala, Elina Bomström och Heta Andreasson samt Melker Alfredsson och Albin Yngvesson på trumpet.
Riki Kuivalainen Rödström och Minna Hellström ledsagar oss genom konserten.

MUSIKGUDSTJÄNST

17 december kl. 18 i Skogshöjdens kyrka.
Kören Ägglikören medverkar. Vilhelm Yngvesson predikar.

PÅ TRÖSKELN TILL JUL

19 december kl. 18 i Trollhättans kyrka.
Julens psalmer och sånger.

MUSIK I GÖTALUNDEN

26 december kl. 17 i Götalundens kyrka.
Country Gospelkören

KONSERT - RENÄSSANSJUL

6 januari 2024 kl. 18 i Trollhättans kyrka.
Trollhättans TIDIG MUSIK-dagars julkonsert. Trollhättans Motettkör, sångare ur Svenska Schütz-sällskapet. Musiker. Mattias Eklund, dirigent. Fri entré.

TISDAGSORGEL

28 NOVEMBER

"Fransk barock": Anton Hasselberg spelar musik till Jean-Baptiste Lullys ära, som föddes denna dag år 1632. Trollhättans kyrka.

5 DECEMBER

"En heroisk historia": Elina Bomström spelar musik om hjältemod och dramatik i samband med Finlands självständighetsdag. Trollhättans kyrka.

12 DECEMBER

"Väntan och ankomst": Anton Hasselberg spelar Wachte auf, ruft uns die Stimme ur Schiblerkorallerna samt adventskoralen Nun komm' der Heiden Heiland i två olika tonsättningar. Trollhättans kyrka.

19 DECEMBER

"Från oss alla, till er alla": Mattias Eklund spelar musikalska julkort från Bach, m fl. Trollhättans kyrka.

SE MER PÅ WEBBEN

Det här är bara ett axplock av alla aktiviteter och evenemang. Allt som händer hittar du på:
svenskakyrkan.se/trollhattan/det-hander

LUCIAFIRANDE

LUNCHA MED LUCIA

12 december kl. 11:45 i Lextorpskyrkan.
Välkommen till ett stämningsfullt luciafirande! Efter luciatåget finns det möjlighet att stanna kvar och luncha. Det finns risgrynsgröt och lussekatter för en billig peng.

LUCIAKVÄLL

13 december kl. 18 i Götalundens kyrka.
Med årets konfirmander. Glögg och pepparkakor serveras.

LUCIAKONSERT MED ENGLARNA

13 december kl. 18 i Trollhättans kyrka.

ÖVRIGT

TRADITIONELLA FINSKA ADVENTSAMLINGEN

30 november kl. 11-15 i Lextorpskyrkan

KREATIV KVÄLL FÖR VUXNA PÅ JULENS TEMA

6 december kl. 17:30 i Lextorpskyrkan
Skapande, kvällsmat och andakt. 80 kr/person

Anmälan samt ev specialkost mejlas senast 28 nov:
caroline.egenvall@svenskakyrkan.se
Begränsat antal platser.

ADVENTSFEST

16 december kl. 15 i Kyrkans hus . Julmedley med MarieLouise Svensson. Servering och lotteri.

ONSDAGSCAFÉ MED JULGRÖT

20 och 27 december kl. 10-12 i Kyrkans hus.

GUDSTJÄNSTER

VARDAGS- ANDAKTER OCH MÄSSOR	Tisdagar kl 11:45	Lextorpskyrkan	Andakt (OBS! Sista för terminen är 12 december)
	Onsdagar kl 15	Sjukhuskyrkan Näl	Stilla stund för själen. Mässa sista onsdagen i månaden.
	Onsdagar kl 18	Kyrkans hus	Mässa följt av samtal kl 18:30 om kommande söndagens bibeltexter.
	Torsdagar kl 18	Göotalundens kyrka	Mässa och därefter enklare fika och olika samtalsgrupper för de som önskar. Grupperna slutar ca kl. 20.
1 ADVENT 3 DECEMBER	11:00	Trollhättans kyrka	Högmässa
	11:00	Göotalundens kyrka	Högmässa
	11:00	Lextorpskyrkan	Mässa med små och stora
	14:00	Lextorpskyrkan	Finsk mässa
	18:00	Skogshöjdens kyrka	Gudstjänst
6 DECEMBER	15:00	Sjukhuskyrkan NÄL	Advents- och julmusik med Helena Cervin
2 ADVENT 10 DECEMBER	14:00	Lextorpskyrkan	Finsk lekmanaledd gudstjänst
	18:00	Skogshöjdens kyrka	Sammanlyst gudstjänst
	9 och 10 december är det också TV-inspelning av gudstjänster i Trollhättans kyrka. Läs mer på sidan 26.		
3 ADVENT 17 DECEMBER	11:00	Lextorpskyrkan	Högmässa med söndagsskola
	11:00	Trollhättans kyrka	Högmässa
	11:00	Göotalundens kyrka	Gudstjänst
	16:00	Lextorpskyrkan	Kauneimmat joululaulut – De vackraste finska julsångerna.
	18:00	Skogshöjdens kyrka	Musikgudstjänst med Ägglikören
19 DECEMBER	18:00	Trollhättans kyrka	På tröskeln till jul
4 ADVENT JULAFTON 24 DECEMBER	10:00	Göotalundens kyrka	Gudstjänst vid krubban
	10:00	Kyrkans Gård Strömlund	Gudstjänst vid krubban
	11:00	Lextorpskyrkan	Gudstjänst vid krubban
	11:00	Skogshöjdens kyrka	Gudstjänst vid krubban
	17:00	Trollhättans kyrka	Julbön. Ensemble ur Motettkören.
	23:00	Skogshöjdens kyrka	Julnattgudstjänst
JULDAGEN 25 DECEMBER	8:00	Trollhättans kyrka	Julotta. Sångare ur Kyrkokören, Seniorkören och Motettkören.
	8:00	Göotalundens kyrka	Julotta
	9:00	Lextorpskyrkan	Finsk julotta
	11:00	Lextorpskyrkan	Högmässa. Sopranen Maria Hansson sjunger.
ANNANDAG JUL 26 DECEMBER	11:00	Trollhättans kyrka	Sammanlyst högmässa
	17:00	Göotalundens kyrka	Musik i Göotalunden med Country Gospelkören
NYÅRSAFTON 31 DECEMBER	11:00	Göotalundens kyrka	Högmässa
	16:00	Trollhättans kyrka	Nyårsbön
NYÅRSDAGEN 1 JANUARI 2024	16:00	Lextorpskyrkan	Nyårscafé
	18:00	Trollhättans kyrka	Sammanlyst gudstjänst för fred
TRETTONDEDAG JUL 6 JANUARI 2024	10:00	Skogshöjdens kyrka	Sammanlyst mässa med stora och små
	18:00	Trollhättans kyrka	Konsert "Renessansjul"
7 JANUARI 2024	11:00	Göotalundens kyrka	Högmässa. Sångsällskapet Harmoni medverkar.
	11:00	Lextorpskyrkan	Gudstjänst med små och stora. Julfest!
	11:00	Trollhättans kyrka	Högmässa. Trollhättans Motettkör och sångare ur Svenska Schütz-sällskapet.
14 JANUARI 2024	11:00	Göotalunden	Gudstjänst
	11:00	Lextorpskyrkan	Högmässa med söndagsskola
	11:00	Trollhättans kyrka	Högmässa
	14:00	Lextorpskyrkan	Finsk gudstjänst

BRYT EN TRADITION

FOTO: TINE NORSTH/ICON

Fler än
30 000 flickor
gifts bort
varje dag

Legenden om Lucia berättar om en flicka som vägrade bli bortgift. Hon hävdade rätten till sin kropp, sin tro och sina egna val. Än i dag kämpar flickor runtom i världen för sina rättigheter.

SWISHA DIN
GÅVA TILL
900 1223

act
Svenska kyrkan

Vi lever alla under samma
himmel och tillsammans
kan vi göra skillnad.

Ge bort ett presentkort:
Var med i Julklappen!

I december hittar du granar i kyrkans lokaler med möjlighet att ge pengar till diakoniverksamhetens insamling "Julklappen".

Gåvan blir presentkort som Svenska kyrkans diakoner ger till Trollhättebor som behöver extra stöd kring julen.

Postgiro:
118574-3

Swish:
123 429 75 78

**Märk
betalningen:**
"Julklappen"

Behöver du
någon att
prata med?

Vi för inga journaler och har
tystnadsplikt.

Samtalsmottagningen:
0520-47 29 85

Tis kl 09-10, övrig tid röstbrevlåda
(vi ringer upp).

[svenskakyrkan.se/
trollhattan/samtal](https://svenskakyrkan.se/trollhattan/samtal)

Palveleva puhelin

KUN TARVITSET KESKUSTELU-
TAI KRIISITUKEA

PUHELIN

Joka iltä klo 21-23
020-25 25 00

CHATTI

Torstaisin ja sunnuntaisin
klo 18-20

NETTIKIRJE

Vastaus 24 tunnin
kuluksessa

[svenskakyrkan.se/
palvelevapuhelin](https://svenskakyrkan.se/palvelevapuhelin)

Ruotsin kirkko

Musslan är en kostnadsfri
stödgruppsverksamhet för
barn 7-18 år som har en
närstående med beroendeproblema-
tik eller psykisk sjukdom. Musslan är
ett samarbete mellan Svenska kyrkan
och Trollhättans Stad.

Kontakt: 070-390-86-88
trollhattan.musslan@svenskakyrkan.se